

Михайло Делеган (м. Ужгород)

Відданий музейній справі

(з нагоди 35-річної професійної діяльності Василя Шеби)

Прийшов у світ земний Василь Станіславович Шеба 7 січня 1942 року, на Різдво Христове, у важкий воєнний період в гірському селі Люта на Закарпатті (нині у складі Великоберезнянського району Закарпатської області).

Як було прийнято у ті часи, запис про народження дитини робився в найближчому нотарському уряді, а найближче біля с. Люта був нотарський уряд у Великому Березному. Тому зрозуміло, що за документами Василь народився 10 січня¹, тобто тоді, коли зробили нотаріальний (метричний) запис.

Сім'я Шеби, як і більшість закарпатських сімей того періоду, була багатодітною (п'ятеро дітей) й працелюбною. Після арешту співробітниками Управління МДБ при Раді Міністрів УРСР по Закарпатській області батька Станіслава (за метричним записом – Станісло) Васильовича у листопаді 1947 як учасника антирадянської організації «Карпато-руської Визвольної Армії»² постійними супутниками багатодітної сім'ї стали голод, холод та безгрош'я.

Неповнолітній Василь змушений був допомагати сім'ї заробляти для виживання з семи років. З неприхованою цікавістю і жалем спостерігали сусіди як малий косар вправно косив траву для худоби косою, більшою у два рази за його зріст. Відомо, що шлях долає той, хто йде й не зупиняється, не жаліється на труднощі, а наполегливо вчиться й невтомно працює. Таким старанним учнем і самоорганізованим працівником був повсякчас і Василь.

У 1960 році, за результатами успішно складених вступних екзаменів, його зарахували студентом філологічного факультету Ужгородського державного університету. У студентські роки захоплювався подорожами, навіть працював інструктором по туризму. Після закінчення філологічного факультету вчителював у місті Шостка Сумської області. Протягом 1967–1971

років Василь Станіславович працював референтом Закарпатського обласного виконавчого комітету. У 1971 році, у 28-річному віці, очолив Закарпатський обласний музей народної архітектури та побуту. «Науковці Закарпатського краєзнавчого музею, до якого він тоді входив, їздили по всьому Закарпаттю в пошуках хат, господарських будівель, характерних для регіону. Їх викупували і в розібраному вигляді перевозили в Ужгород, де збирали і додавали автентичного начиння. Пишаюся, що зробив свій внесок в розбудову скансену, який ось уже четвертий десяток років є самостійним», – пригадує Василь Станіславович. За роки роботи в музеї народної архітектури та побуту зусиллями директора заклад було поповнено цінними оригінальними експонатами. Окремо слід відзначити зусилля В.С. Шеби у перевезенні до музею визначної пам'ятки народної архітектури – Шелестівської церкви 1777 року та унікальної гуцульської хати початку XVIII ст. з села Кевелів на Рахівщині.

Упродовж 1976–1981 років В.С. Шеба очолював Закарпатський міжобласний виробничий комбінат Музичного товариства України. Комбінат, завдяки сміливому впровадженню нових прогресивних форм і методів роботи, займав провідне місце в Україні з основних виробничих показників. У першій половині 1980-х років В.С. Шеба керував Закарпатським виробничим комбінатом Художнього фонду України. У відповідності з вимогами того періоду установа здійснювала великі обсяги роботи з художнього оформлення підприємств, організацій та населених пунктів області, зокрема, з нагоди державних свят і т. ін. Праця в колективі з творчими особистостями, відомими художниками була доброю школою випробування, гарту та науки реального життя й організаторських здібностей. А ще – творчих навиків. Адже він і сам любив працювати з мольбертом. Швидкоплинні умови праці, нові технології і т. ін., що

¹ Поточний архів Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (далі – ЗОО НСКУ). Особова справа В. С. Шеби.

² Галузевий державний архів Служби безпеки України (м. Ужгород), ф. 75834, спр. № 1758, т. II, арк. 86 зв., 87.

динамічно змінювалися, формували нові критерії і вимоги до керівника. З метою підвищення загальноосвітнього й професійного рівня Василь Станіславович вступив на заочне відділення економічного факультету Ужгородського державного університету, який успішно закінчив у 1983 році. У 1986–1988 роках працював завідувачем відділу Закарпатського обласного агропромислового комплексу, а згодом, у жовтні 1988 року, він був призначений на посаду директора Закарпатського обласного краєзнавчого музею, який очолює й нині.

Музейне господарство у часи «горбачовської перебудови» перебувало у жалюгідному стані. Протікав дах, не було теплопостачання і водогону, вкрай застаріла електромережа і т. ін. Із чотирьох тисяч квадратних метрів приміщень установи використовувалися тільки близько 10%. Незважаючи на відсутність державного фінансування за період з 1990 по 2010 роки колективу на чолі з В. С Шебою вдалося виконати великі обсяги ремонтно-реставраційних робіт Ужгородського замку.

У сфері культури В.С. Шеба зарекомендував себе вмилім і наполегливим організатором музейництва, дбайливим господарником, ініціативним популяризатором багатющої історичної скарбниці Закарпаття. За цей період музей став не тільки культурно-просвітницьким, але й поважним науково-дослідним закладом, добре відомим як в Україні, так і далеко за її межами.

Зусиллями Василя Шеби в Закарпатській області створено десятки музеїв на громадських засадах, яким постійно надається корисна практична й методична допомога.

В. С. Шеба –
директор
Закарпатського
обласного
краєзнавчого
музею.
1989 рік.

Василь Станіславович Шеба:
на воротах в історію. 2017 рік.

В.С. Шеба – член правління Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України з часу її створення, ініціативний і активний учасник багатьох важливих заходів краєзнавців області. З 2004 року по теперішній час Василь Станіславович виконує обов'язки голови Асоціації музеїв і картинних галерей країн Карпатського Євросоюзу. З його ініціативи й стараннями налагоджено плідні наукові й творчі зв'язки з провідними музеями Угорщини, Словаччини, Румунії, Чехії, Польщі та інших країн Європи. Він – автор путівника по музею, багаточисельних публікацій в наукових збірниках та періодичній пресі, доповідей на наукових конференціях і т. ін. У 2015 році, з нагоди 70-річчя створення головної історичної скарбниці регіону, видано «Скарби Закарпатського краєзнавчого музею»³.

За плідну роботу по збереженню культурної спадщини краю та створення цілої мережі музейних закладів області В.С. Шеба заслужено обраний почесним громадянином м. Ужгорода. У 2017 році за значний внесок у розвиток краєзнавчого руху України нагороджений Грамотою Національної спілки краєзнавців України.

Крім зміцнення матеріально-технічної бази музею, побудови нової експозиції «З історії духовної культури Закарпаття» і повного оновлення експозиції «Природа Закарпаття», найближчими завданнями для колективу Василь Станіславович ставить поліпшення науково-дослідної роботи, організацію археологічних розкопок біля особливого експонату – фундаменту першої церкви Ужгорода, що дислокований на підвір'ї установи, відкриття підземних ходів Ужгородського замку.

³ Скарби Закарпатського краєзнавчого музею [Образотворчий матеріал]: альбом/упорядкув. В. С. Шеби; передм. В. І. Русин, Й. В. Кобаль. – Ужгород: Видавництво Олександри Гаркуші, 2015. – 120 с.; іл.